

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Предмет: «Клінічна психологія»

ЛЕКЦІЯ 1.1

**ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ**

1. Предмет і задачі клінічної психології

Клінічна психологія - галузь психології, яка займається вивченням психологічних аспектів здоров'я та хвороби, особливостей впливу психологічних чинників на стан здоров'я та перебіг захворювання, особливостей індивідуального реагування на хворобливі стани, розробкою психопрофілактичних та реабілітаційних заходів.

Клінічна психологія включає: діагностику психічного здоров'я, організацію і проведення наукових досліджень для розуміння психофізичних проблем і розробку, проведення і оцінку психологічної корекції.

Задачі клінічної психології:

1. Вивчення психіки хворого в різних умовах.
2. Розробка принципів і методів психологічного дослідження в клініці.
3. Створення і вивчення психологічних методів впливу на психіку людини в лікувальних і профілактичних цілях.

Предмет вивчення клінічної психології:

- особистість хворої людини в широкому змісті цього слова (різноманітні і глибокі зрушення в психічній діяльності душевнохворих докладно вивчаються спеціальною наукою - психіатрією),
- медичний працівник,
- взаємини хворого і медичних працівників на різних етапах їхнього спілкування.

Є 6 основних частин клінічної психології:

1. основні закономірності психології хворого;
2. психосоматичні і соматопсихологічні взаємовпливи;
3. психогігієна;
4. особливості психіки хворих, які хворіють на певні хвороби;
5. особистість і послідовне проходження етапів онтогенезу;
6. загальна психотерапія.

2. Клінічна психологія як одночасно психологічна і медична наука (реферат)

3. Теоретичні і методологічні основи клінічної психології

Якщо виходити з проблем, що розв'язує ця дисципліна (взаємовплив психічного і соматичного у виникненні, перебігу і лікуванні хвороб), і практичних задач, що перед нею ставляться (діагностика психічних порушень, психопрофілактика, психотерапія, охорона і підтримка здоров'я тощо), то вона є **галуззю медичної науки**.

Однак якщо виходити з теоретичних передумов і методів дослідження - **це наука психологічна**.

4. Роль клінічного психолога у діагностичному, лікувальному, реабілітаційному процесах

Задачі клінічного психолога:

- участь у рішенні задач диференціальної діагностики;
- аналіз структури і встановлення ступеня психічних порушень;
- діагностика психічного розвитку і вибір шляхів загальноосвітнього і трудового навчання і перенавчання;
- характеристика особистості і системи її відносин;
- оцінка динаміки нервово-психічних порушень і урахування ефективності терапії, рішення експертних задач, участь у психокорекційній, психотерапевтичній і реабілітаційній роботі з хворими.

5. Розвиток клінічної психології (реферат)

6. Методи психологічного дослідження у клінічній психології (реферат)

7. Принципи побудови комплексного психологічного дослідження з урахуванням віку та культурних особливостей пацієнтів

Перший етап клініко-психологічного дослідження - до знайомства з пацієнтом - етап формулювання клінічної задачі.

Сюди включається бесіда з людьми, що оточують досліджуваного: педагогами, батьками, друзями, співробітниками чи однокласниками, лікарями - із приводу особливостей його поведінки й особистості, проблем, які виникають; визначення характеристик систем міжособистісних відносин (соціальні умови його життя), оцінка матеріальних і культурних обставин життя; ознайомлення з загальним станом фізичного здоров'я: чи немає супутніх соматичних захворювань, чи не приймає психотропні речовини.

Другий етап клініко-психологічного дослідження - бесіда з пацієнтом.

1. Бесіду потрібно починати з розпиту паспортних даних, на підставі чого складається перше судження про стан пам'яті.

2. Потім уточнюється стан пам'яті (короткочасна і довгострокова - дати власного життя, історичні події, недавні події), оцінюється увага, характеризується стан свідомості: орієнтування в часі, місці і власній особистості.

Питання необхідно задавати в невимушеній, природній манері, як у звичайній бесіді.

Третій етап клініко-психологічного дослідження - експериментально-психологічний.

Виконанню кожного завдання повинна передувати *інструкція*, що повинна визначати ситуацію дослідження і забезпечувати співробітництво психолога і пацієнта.

Інструкція повинна бути максимально лаконічною, відповідати розумовим здібностям пацієнта, виключати можливість суперечливого розуміння. Можливе використання попередніх прикладів.

Якщо пацієнт не справляється з завданням, важливо спільно обговорити причини цього.

Четвертий етап клініко-психологічного дослідження - складання висновку.

Важлива характеристика психічного стану на підставі отриманих даних, повинні бути відзначені особливості поведінки, відношення до дослідження, наявність настановної поведінки, виділяються ведучі патопсихологічні особливості (синдроми), вказуються особливості протікання психічних процесів (наприклад, темп реакцій, виснажливність, стійкість), описуються збережені сторони психічної діяльності.

8. Визначення психічного здоров'я та рівнів психологічної адаптації людини

Категорії норми і патології, здоров'я і хвороби виступають основними векторами, що задають систему сприйняття і критерії оцінки стану людини в клінічній психології.

Норма - це термін, у який може вкладатися два основних змісти.

Перше - статистичний зміст норми: це рівень або діапазон рівнів функціонування організму чи особистості, що властивий більшості людей і є типовим, що найбільше часто зустрічається.

Наприклад, більшість людей не бояться виявитися в замкнутому просторі і вступають у гетеросексуальні контакти, отже, відсутність такого страху і відсутність гомосексуальних контактів - це статистично нормально.

Друге - оціночний зміст норми: нормою вважається деякий ідеальний зразок стану людини.

У цьому аспекті норма виступає в якості ідеальної норми - суб'єктивного, довільно встановлюваного нормативу, що приймається за ідеальний зразок за згодою яких-небудь осіб, які володіють правом установлення таких зразків і які мають владу над іншими людьми: *наприклад, фахівців, лідерів чи групи суспільства і т.п*

Таким чином, у поняття норми може бути включений оцінний компонент: людина повинна бути такою, а не іншою.

**УСЕ, ЩО НЕ ВІДПОВІДАЄ ІДЕАЛУ Є
НЕНОРМАЛЬНИМ.**

Здорова людина - це та, яка благополучно себе почуває і тому може виконувати повсякденні соціальні функції.

Хвора людина - це та, яка має погане самопочуття і тому не може виконувати повсякденні соціальні функції.

Люди, що вжили алкоголь на вечірці, мають відхилення від «нормальних» параметрів психічного функціонування (знаходяться в так названому «зміненому стані свідомості»), однак, вони не є хворими доти, поки в них не порушується виконання соціальних функцій.

9. Критерії здоров'я за Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ)

Загальне визначення здоров'я включає такий стан людини, при якому:

- 1) збережені структурні і функціональні характеристики організму;**
- 2) мається висока здатність пристосовуватись до змін у звичному природному і соціальному середовищі;**
- 3) зберігається емоційне і соціальне благополуччя.**

Критерії психічного здоров'я по визначенню ВООЗ:

- 1) усвідомлення і почуття безперервності, сталості свого "Я";
- 2) почуття сталості переживань в однотипних ситуаціях;
- 3) критичність до себе і до результатів своєї діяльності;
- 4) відповідність психічних реакцій силі і частоті середовищних впливів;
- 5) здатність керування своєю поведінкою відповідно до загальноприйнятих норм;
- 6) здатність планувати своє життя і реалізовувати свої плани;
- 7) здатність змінювати поведінку в залежності від життєвих ситуацій і обставин.

Теми рефератів:

1. Методики дослідження в клінічній психології.
2. Методи діагностики розладів уваги.
3. Методи діагностики порушення процесів та звуження об'єму уваги.
4. Методи діагностики розладів пам'яті.
5. Методи дослідження розладів короткочасної, оперативної та довгострокової пам'яті.
6. Методи діагностики розладів мислення.
7. Методи дослідження порушень інтелекту.

Завдання на самостійну роботу:

1. Методи дослідження психологічного стану людини як наукова проблема.

Література

1. Медична психологія: підручник / Спіріна І.Д., Вітенко І.С., Леонов С.Ф., Ніколенко А.Є., Дячук А.М., Калініченко К.О., Кузнєцов О.В. – Дніпропетровськ., 2008. – С. 7-24.